

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЯК КАТЕГОРІЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ: ГЕНЕЗА, ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

МОЖАРОВСЬКА *Наталія Олегівна* - к.ю.н., доцент, професор кафедри публічного права, факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: 0009-0000-5407-7298

УДК: 340.12:347.73:336.1

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.50>

У статті здійснено теоретико-правовий аналіз категорії правового режиму як інтегративної юридичної конструкції та особливого інструменту режимно-правового регулювання. Розкрито міждисциплінарну природу поняття «режим» та простежено еволюцію наукових підходів до його розуміння. Обґрунтовано співвідношення правового та режимно-правового регулювання, а також визначено зміст правового режиму через поєднання нормативних, інституційних і функціональних елементів. Сформульовано підхід до розуміння правового режиму як універсальної форми організації правового впливу, що забезпечує впорядкування поведінки суб'єктів у комплексних сферах суспільних відносин та виступає інструментом реалізації правової політики держави.

Ключові слова: правовий режим; режимно-правове регулювання; правове регулювання; соціальні режими; міждисциплінарний підхід; механізм правового регулювання; правова політика; юридична конструкція; нормативне впорядкування; комплексні суспільні відносини.

Постановка проблеми

У сучасній юридичній науці категорія правового режиму посідає дедалі важливіше місце як універсальний інструмент упорядкування суспільних відносин. Зростання складності соціально-економічних процесів, розвиток публічно-правового регулювання, а також інтеграційні тенденції у праві зумовлюють необхідність переосмислення

традиційних підходів до розуміння правового режиму.

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених цій проблематиці, питання еволюції наукових уявлень про правовий режим, а також визначення його місця у системі правового регулювання залишаються дискусійними. Це зумовлює актуальність дослідження генези та сучасних підходів до розуміння цієї категорії.

Стан дослідження проблеми

У сучасній юридичній та міждисциплінарній науковій літературі категорія «режим» використовується для характеристики особливих порядків організації та регулювання суспільних процесів у різних сферах суспільного життя. Вона активно застосовується у праві, економіці, політології та теорії державного управління, що зумовлює її складний, багатовимірний і міждисциплінарний характер. Водночас у правовій науці дослідження цієї категорії не завжди мають системний характер, а її зміст часто розкривається фрагментарно – через аналіз окремих галузевих проявів або прикладних моделей регулювання.

У міжнародно-правових та політико-економічних дослідженнях поняття режиму отримало концептуальне осмислення в межах теорії міжнародних режимів. Так, С. Краснер (1983) визначає міжнародні режими як сукупність принципів, норм, правил і процедур прийняття рішень, навколо яких формуються очікування суб'єктів у відповід-

ній сфері взаємодії [6]. Водночас С. Стрендж (1983), критично переосмислюючи цей підхід, звертає увагу на складність та неоднорідність режимних конструкцій, підкреслюючи роль фактичних і неформальних елементів у їх функціонуванні [20].

Подальший розвиток концепції режиму пов'язаний із формуванням теорії регуляторних режимів. Зокрема, Р. Болдвін, М. Кейв та М. Лодж (2012) розглядають режими як комплексні системи, що поєднують правові норми, інституції, процедури та механізми прийняття рішень, які забезпечують впорядкування певної сфери суспільних відносин [7]. Такий підхід суттєво розширює традиційне розуміння режиму, виходячи за межі його суто нормативного трактування.

У сфері економічного та фінансового права категорія режиму знаходить своє відображення у спеціальних правових конструкціях. Зокрема, валютний режим у наукових дослідженнях розглядається як система організації валютного курсу та механізмів валютного регулювання (Райнхарт, Рогофф, 2004) [8], а у практиці міжнародних фінансових інституцій – як механізм визначення вартості національної валюти відносно інших валют (Міжнародний валютний фонд, 2023) [9]. На національному рівні валютний режим закріплюється через відповідні законодавчі механізми [10]. Митний режим, у свою чергу, визначається як сукупність правових норм, що встановлюють порядок переміщення товарів через митний кордон, їх правовий статус та умови використання [11].

Крім того, у міжнародному економічному праві широко застосовується поняття «національного режиму», яке передбачає надання іноземним суб'єктам умов діяльності, не менш сприятливих, ніж для національних (ГАТТ, 1994; Угода TRIPS, 1994) [3–5]. Це свідчить про те, що категорія режиму активно використовується для характеристики спеціальних моделей правового регулювання у глобальному правовому просторі.

Таким чином, у сучасній науковій літературі сформовано значний масив підходів до розуміння категорії режиму, однак їх розвиток відбувався переважно у межах окремих

галузей знань і не завжди супроводжувався формуванням цілісної теоретико-правової концепції. Найвні дослідження здебільшого зосереджені або на аналізі міжнародних і регуляторних режимів, або на характеристичі окремих галузевих правових режимів, що зумовлює фрагментарність наукової картини.

Недостатньо опрацьованими залишаються питання еволюції наукових уявлень про правовий режим як цілісну юридичну категорію, співвідношення його загальносоціального та спеціально-правового змісту, а також місця правового режиму у системі правового та режимно-правового регулювання. Окремої уваги потребує також проблема розмежування широкого і вузького розуміння правового режиму та визначення його ролі як інструменту реалізації правової політики держави.

Таким чином, відсутність комплексного дослідження, яке б поєднувало міждисциплінарний підхід до категорії режиму з її системним теоретико-правовим осмисленням, зумовлює актуальність подальшого наукового аналізу правового режиму як інтегративної категорії та формування концепції режимно-правового регулювання.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є здійснення комплексного теоретико-правового аналізу категорії правового режиму як інтегративної юридичної конструкції, з урахуванням її міждисциплінарної природи, еволюції наукових уявлень та сучасних підходів до розуміння режимно-правового регулювання, а також формування на цій основі цілісної концепції правового режиму як особливого інструменту організації правового впливу на складні суспільні відносини.

Так, відповідно до поставленої мети пропонується вирішити наступні *завдання*:

- з'ясувати генезу та еволюцію наукових уявлень про категорію «режим» у міждисциплінарному та правовому вимірах;
- визначити основні підходи до розуміння правового режиму у сучасній науковій літературі та встановити їх методологічні відмінності;

– обґрунтувати доцільність розмежування широкого і вузького розуміння правового режиму як юридичної категорії;

– розкрити співвідношення понять «правове регулювання» та «режимно-правове регулювання»;

– визначити зміст правового режиму та охарактеризувати елементи його юридичної конструкції;

– дослідити місце правового режиму у системі соціального регулювання та його взаємозв'язок із політичними, державними та економічними режимами;

– проаналізувати особливості застосування режимного підходу у сфері регулювання комплексних суспільних відносин;

– сформулювати теоретико-правові засади розуміння правового режиму як інструменту реалізації правової політики держави.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні цілісної теоретико-правової концепції правового режиму як інтегративної юридичної конструкції та особливого інструменту режимно-правового регулювання складних суспільних відносин. У роботі сформовано цілісне теоретичне обґрунтування міждисциплінарної природи категорії «режим», узагальнено еволюцію наукових підходів до її розуміння, визначено співвідношення правового та режимно-правового регулювання, а також розкрито зміст правового режиму через поєднання нормативних, інституційних і функціональних елементів. На цій основі запропоновано підхід до розуміння правового режиму як універсальної форми організації правового впливу, що забезпечує впорядкування поведінки суб'єктів у комплексних сферах суспільних відносин та виступає інструментом реалізації правової політики держави.

Виклад основного матеріалу

У науковій літературі категорія «режим» не обмежується виключно сферою права. Її зміст має ширший міждисциплінарний характер і активно використовується у різних галузях суспільствознавства – насамперед у політичних, державознавчих та юридичних дослідженнях. Саме тому конструкцію ре-

жимного регулювання недоцільно розглядати як суто правове явище, оскільки вона відображає загальні закономірності організації та впорядкування суспільних процесів у різних сферах суспільного життя.

У первісному науковому значенні поняття «режим» пов'язувалося передусім із характеристикою управління та державного устрою. У цьому контексті режим розглядався як певний спосіб організації влади, метод здійснення управлінської діяльності або ж встановлений порядок функціонування соціальної системи, що забезпечується через сукупність правил, заходів та норм, спрямованих на досягнення визначеної мети [1, с. 485; 2, с. 1208].

Згодом категорія режиму набула значення універсального інструменту опису особливого порядку регулювання суспільних відносин, що формується через систему взаємопов'язаних нормативних, організаційних та управлінських засобів.

Про універсальність цієї категорії свідчить її широке застосування у науковій та нормативній термінології, зокрема у таких поняттях, як «національний режим», «регуляторний режим», «валютний режим», «митний режим». Так, у міжнародному економічному праві національний режим означає правовий порядок, за якого іноземним суб'єктам надаються умови діяльності не менш сприятливі, ніж ті, що встановлені для національних суб'єктів [3; 4; 5, с. 125].

У сучасних дослідженнях публічного та економічного права категорія режиму також широко використовується в межах концепції регуляторних режимів (regulatory regimes), які розглядаються як системи правил, інституцій та процедур, що забезпечують впорядкування певної сфери суспільних відносин [6, с.с. 2–4; 7, с.с. 3–6].

Такий підхід свідчить про те, що категорія режиму використовується для характеристики особливих моделей регулювання суспільних процесів у різних галузях правового та економічного знання.

Показовими прикладами застосування категорії режиму у сфері правового регулювання є також валютний та митний режими. Валютний режим визначається як система організації валютного курсу та механізмів

валютного регулювання, що визначають порядок взаємодії національної валюти з іншими валютами [8, с.с. 1–48]. У практиці міжнародних фінансових інституцій валютний режим трактується як механізм визначення вартості національної валюти відносно інших валют [9], а на національному рівні – як елемент правового регулювання валютних відносин [10]. Митний режим, у свою чергу, визначається як сукупність правових норм, що встановлюють порядок переміщення товарів через митний кордон, їх правовий статус та умови оподаткування [11].

Аналіз наведених підходів дозволяє виокремити кілька основних значень категорії режиму. По-перше, у політико-правовому контексті режим розглядається як характеристика державного устрою та способу здійснення влади [12, с.с. 81-86]. По-друге, у регуляторному значенні – як особливий порядок функціонування певної сфери суспільних відносин, що забезпечується системою спеціальних правил і процедур [11]. По-третє, у загальнонауковому значенні – як сукупність умов, правил і способів організації діяльності [1, с. 485].

Таким чином, багатозначність поняття режиму свідчить про його універсальний характер і дозволяє використовувати цю категорію для характеристики різних моделей організації та регулювання суспільних відносин.

У лексикографічних та наукових джерелах поняття «режим» характеризується як багатозначна категорія, що використовується для позначення різних типів упорядкування суспільних процесів. Залежно від контексту його пов'язують, зокрема, з характеристикою державного ладу або способу здійснення влади, усталеного порядку життя чи діяльності, спеціального порядку регулювання певної сфери суспільних відносин, а також умов функціонування окремих соціальних або організаційних систем. Така семантична багатозначність свідчить про універсальний характер категорії режиму та пояснює її широке використання не лише в юридичній, а й у політичній, управлінській та економічній науці [1, с. 485; 13, с. 660].

Водночас у науковій літературі обґрунтовується підхід, відповідно до якого правовий режим розглядається як різновид соціального режиму. У межах цього підходу правовий режим визначається як соціальний режим певного об'єкта, що отримує юридичне закріплення у нормах права та забезпечується системою правових засобів і методів впливу [14, с.с. 123–127].

Такий підхід має принципове значення для розуміння природи правового режиму, оскільки акцентує увагу на його соціальній зумовленості. Йдеться про те, що об'єкт правового регулювання не може бути включений у регулятивні процеси поза поведінкою суб'єктів відповідних правовідносин. У зв'язку з цим режимне регулювання спрямовується не безпосередньо на об'єкт, а на поведінку учасників суспільних відносин, у межах якої формуються права, обов'язки та юридичні наслідки, пов'язані з відповідним об'єктом.

Багатовекторність змісту правового режиму як особливого механізму соціального регулювання проявляється насамперед у різноманітності можливих відхилень поведінки від встановлених нормативних стандартів. Якщо соціальну норму розглядати як певний еталон належної поведінки, то будь-яка фактична поведінка суб'єктів може відхилятися від цього еталону за різними параметрами – за об'єктивними чи суб'єктивними характеристиками, цілями та мотивами, а також за безпосередніми або опосередкованими результатами.

У цьому контексті спрямованість соціального, а відповідно і правового, регулювання полягає не лише у закріпленні належних моделей поведінки, а й у формуванні таких нормативних конструкцій, які стимулюють, забезпечують та гарантують їх реалізацію, а також визначають характер реакції на відхилення від установлених стандартів. Йдеться про встановлення такого порядку поведінки, у дотриманні якого зацікавлені як держава, так і суспільство в цілому.

Відхилення від соціальної норми, у свою чергу, можуть набувати різноманітних форм, що не вкладаються у межі передбачених нормативних моделей. Саме тому пра-

вовий режим як форма організації правового впливу передбачає не лише закріплення дозволених або обов'язкових варіантів поведінки, а й визначення меж допустимого відхилення, а також засобів реагування на порушення встановленого порядку.

У науковій доктрині державно-правовий режим і політичний режим не ототожнюються. Державно-правовий режим характеризує способи здійснення державної влади, тоді як політичний режим охоплює ширшу систему функціонування політичних інститутів і суспільства [15, с.с. 297–303.].

Вплив економічних відносин також відіграє суттєву роль у формуванні режимного регулювання. Зокрема, правові режими інвестиційної діяльності тісно пов'язані з політичними неринковими ризиками, такими як нестабільність регуляторного середовища, обмеження руху капіталу чи ризики експропріації [17, с.с. 625–626; 18, с.с. 1–6; 19, с.с. 1–5].

У цьому контексті режим слід розглядати як форму організації динаміки соціальних процесів. Сучасні суспільні відносини регулюються не одним універсальним режимом, а сукупністю взаємопов'язаних соціальних режимів, які перебувають у стані взаємодії та взаємовпливу.

Особливе місце в цій системі посідає правовий режим, який виступає ключовим механізмом юридичного оформлення політичних і державно-владних настанов. Державні та політичні режими формують запит до правового регулювання, тоді як правові режими забезпечують їх нормативне закріплення та практичну реалізацію. У цьому проявляється дуалістичний характер їх взаємозв'язку.

Правові режими є однією з основних форм реалізації правової політики держави, оскільки саме через них визначаються межі дозволеного і забороненого, способи впливу на поведінку суб'єктів та механізми забезпечення встановленого порядку.

Попри спільне призначення – впорядкування суспільних відносин – соціальні режими відрізняються за цілями, способами регулювання, характером приписів і механізмами їх забезпечення. Саме ці відмінності зумовлюють їх диференціацію на політичні,

державні, правові, економічні та інші різновиди.

Таким чином, поняття «режим» слід розглядати як універсальну форму організації соціального регулювання, що набуває конкретного змісту залежно від природи відповідного соціального регулятора. У цій системі правовий режим посідає центральне місце, оскільки забезпечує юридичне оформлення та реалізацію моделей суспільної організації, формуючи нормативну основу функціонування соціальних процесів.

Еволюція наукових уявлень про категорію «режим» свідчить про поступове ускладнення її змісту та трансформацію від загальносоціального до спеціально-юридичного поняття. Узагальнення підходів, сформованих у різних галузях наукового знання, дозволяє виокремити кілька основних етапів становлення концепції правового режиму.

Перший етап (проторежимний) – до середини ХХ ст. На цьому етапі поняття «режим» використовувалося переважно у політичному, управлінському та загальносоціальному значенні і не мало самостійного юридичного змісту. Воно застосовувалося для характеристики способу організації державної влади, форми правління або порядку функціонування соціальних систем. У цьому значенні режим розглядався як усталений порядок здійснення управління, що забезпечується через систему правил, норм і організаційних заходів [1, с. 482; 2, с. 1208]. Таким чином, на цьому етапі категорія режиму функціонувала як універсальна описова конструкція, що відображала порядок організації суспільних процесів, однак ще не була інтегрована у систему юридичних категорій.

Другий етап (становлення юридичного розуміння) – 1950–1980-ті рр.

Цей етап характеризується поступовим входженням поняття режиму до правової науки. Водночас на початковому етапі його використання не було пов'язане з формуванням самостійної юридичної категорії. Поняття режиму здебільшого застосовувалося у зв'язку з дослідженням законності, правопорядку та механізмів державного управління. Унаслідок цього правовий режим часто розглядався як характеристика

стану дотримання правових норм або як складова правопорядку. Разом із тим, вже в цей період формується підґрунтя для подальшого відмежування правового режиму як самостійного явища, що зумовлено розвитком загальної теорії права та ускладненням уявлень про механізм правового регулювання [12, с.с. 81–86].

Третій етап (інституціоналізація концепції режиму) – 1980–2000-ті рр.

На цьому етапі відбувається якісна трансформація змісту категорії режиму, що пов'язано з розвитком міжнародно-правових та політико-економічних досліджень. У межах теорії міжнародних відносин формується концепція «міжнародних режимів», відповідно до якої режим визначається як сукупність принципів, норм, правил і процедур прийняття рішень, навколо яких формуються очікування суб'єктів міжнародної взаємодії [6, с. 2–4]. Подальший розвиток цієї концепції, зокрема у працях С. Strange, сприяв поглибленню розуміння режиму як складної інституційної конструкції, що поєднує нормативні та фактичні елементи регулювання [20, с.с. 337–339]. У цей період режим починає розглядатися не лише як порядок, а як система взаємопов'язаних елементів регулювання, що має власну структуру та функціональне призначення.

Четвертий етап (сучасний, комплексний) – з початку XXI ст. Сучасний етап розвитку наукових уявлень про режим характеризується формуванням концепції регуляторних режимів, у межах якої він розглядається як комплексна система правових, інституційних та організаційних механізмів регулювання суспільних відносин. У цьому підході режим виступає як інтегративна модель впорядкування певної сфери соціальних процесів, що включає не лише правові норми, а й інституційні структури, процедури прийняття рішень та механізми їх реалізації [7, с.с. 3–6].

У межах цього підходу категорія режиму активно застосовується для аналізу фінансових, валютних, митних, інвестиційних та інших комплексних сфер правового регулювання, що свідчить про її трансформацію у ключову категорію сучасної правової науки.

Узагальнення наведених етапів еволюції наукових уявлень про категорію «режим» дає підстави стверджувати, що її розвиток відбувався у напрямі поступового переходу від описової характеристики порядку організації суспільних процесів до складної інтегративної юридичної конструкції. Якщо на ранніх етапах режим використовувався переважно як загальносоціальна та політико-управлінська категорія, то в сучасній науці він набуває статусу універсального інструменту нормативного впорядкування складних суспільних відносин, що поєднує у собі правові, інституційні та процедурні елементи. Така трансформація свідчить про формування якісно нового рівня осмислення режиму як особливого способу організації правового впливу, що не зводиться до сукупності норм або методів регулювання, а відображає системну модель їх взаємодії.

У цьому контексті доцільним є розмежування аналізу правового режиму у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні правовий режим постає як особливий порядок правового врегулювання поведінки учасників суспільних відносин у певних сферах або щодо конкретних об'єктів, що відображає загальну модель організації правового впливу. Натомість у вузькому значенні правовий режим доцільно розглядати як спеціальну юридичну конструкцію, що виражається у специфічному поєднанні правових засобів, закріплених у нормах права та спрямованих на досягнення визначених цілей правової політики, зокрема забезпечення суспільно корисних, соціально значущих та державою гарантованих результатів.

Висновки

Проведений теоретико-правовий аналіз дозволяє дійти висновку, що правовий режим є складною інтегративною юридичною конструкцією, яка не зводиться до сукупності правових норм, а відображає цілісну модель організації правового впливу на суспільні відносини. Його сутність полягає у встановленні особливого порядку регулювання поведінки суб'єктів через систему дозволів, заборон, обов'язків і гарантій.

Обґрунтовано міждисциплінарний характер категорії «режим», що функціонує як

[restrictions-2023-541890](#) (дата звернення: 07.03.2026).

10. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 07.03.2026).

11. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 07.03.2026).

12. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec53e9fd-7fdf-49ed-a6f8-a95c8ba5d5aa/content?trackerId=391169fb3aabc355> (дата звернення: 07.03.2026).

13. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ: Головна редакція УРЕ, 1974. С. 660. URL: <https://archive.org/details/inshomovnyx1974/page/n659/mode/2up?q=%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC> (дата звернення: 12.03.2026).

14. Мінка Т. П. Онтологічна характеристика правового режиму. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 123–127.

15. Політичний режим і народовладдя в Україні: політологічний аналіз: [Монографія] / За ред. проф. Ф.М. Рудича. Київ. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 456 с.

16. Скрипнюк О. О. Гібридний політичний режим: до проблеми позиціонування. Альманах права. 2022. Вип. 13. С. 297–303.

17. Benáček V., Lenihan H., Andreosso O'Callaghan B., Michalíková E., Kan D. Political Risk, Institutions and Foreign Direct Investment: How Do They Relate in Various European Countries? *The World Economy*. 2014. Vol. 37, No. 5. P. 625–626. DOI: 10.1111/twec.12112. URL: https://www.researchgate.net/publication/259556763_Political_Risk_Institutions_and_Foreign_Direct_Investment_How_Do_They_Relate_in_Various_European_Countries (дата звернення: 12.03.2026).

18. International Finance Corporation, World Bank Group. Policy Options to Mitigate Political Risk and

Attract FDI. Washington, DC, 2025. P. 1–6. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/837421597291950540/pdf/Policy-Options-to-Mitigate-Political-Risk-and-Attract-FDI.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2026).

19. Hayakawa K., Kimura F. How Does Country Risk Matter for Foreign Direct Investment? ERIA Discussion Paper Series, 2012. P. 1–5. URL: <https://www.eria.org/ERIA-DP-2012-03.pdf> (дата звернення: 12.03.2026).

20. Strange S. Cave! Hic Dragones: A Critique of Regime Analysis in International Relations. In: Krasner S. D. (ed.) *International Regimes*. Ithaca; London: Cornell University Press, 1983. P. 337–339. URL: <https://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/strange%201982.pdf> (дата звернення: 12.03.2026).

References:

1. Slovyk ukraïnskoi movy: v 11 t. Kyiv: Naukova dumka, 1977. T. 8. s. 482 URL: https://archive.org/details/bilodid_slovyk/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B4%20%D0%86.%D0%9A.%2C%20%D0%91%D1%83%D1%80%D1%8F%D1%87%D0%BE%D0%BA%20%D0%90.%D0%90.%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD.%20%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8.%20%D0%92%2011%20%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%85.%20%D0%A2%D0%BE%D0%BC%2008/page/n481/mode/2up?q=%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC [in Ukraine].

2. Velykyi tlumachnyi slovyk suchasnoi ukraïnskoi movy : 250000 / ukklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun. 2005. VIII, 1728 s. URL: <https://archive.org/details/velykyslovyk/page/1208/mode/2up> [in Ukraine].

3. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1994. Article III – National Treatment on Internal Taxation and Regulation. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.htm#articleIII [in English].

4. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS). Article 3 – National Treatment. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04_e.htm [in English].

5. Yurydychna entsyklopediia: u 6 t. redkol.: Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia, 2002. T. 4. S. 125. URL: <https://leksika.com.ua/16010717/legal/natsionalniy-rezhim> [in Ukraine].

6. Krasner S. D. International Regimes. Ithaca; London: Cornell University Press, 1983. P. 2–4. URL: https://books.google.com.ua/books/about/International_Regimes.html?id=W1YKBNM5zagC&redir_esc=y [in English].

7. Baldwin R., Cave M., Lodge M. Understanding Regulation: Theory, Strategy, and Practice. Oxford University Press, 2012. P. 3–6. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Understanding_Regulation.html?id=x_lcrqoqb9oC&redir_esc=y [in English].

8. Reinhart C. M., Rogoff K. S. The Modern History of Exchange Rate Arrangements: A Reinterpretation. The Quarterly Journal of Economics. 2004. Vol. 119. No. 1. P. 1–48. URL: https://rogoff.scholars.harvard.edu/sites/g/files/omnuum5901/files/rogoff/files/51_qje2004.pdf [in English].

9. International Monetary Fund. Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions. URL: <https://www.imf.org/en/publications/annual-report-on-exchange-arrangements-and-exchange-restrictions/issues/2024/12/19/annual-report-on-exchange-arrangements-and-exchange-restrictions-2023-541890> [in English].

10. Pro valiutu i valiutni operatsii: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> [in Ukraine].

11. Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukraine].

12. Teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk / [O. M. Bandurka, O. M. Holovko, O. S. Perederii ta in.]; za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof., akad. NAPrN Ukrainy O. M. Bandurky; MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2018. 416 s. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/>

[ec53e9fd-7fdf-49ed-a6f8-a95c8ba5d5aa/content?trackerId=391169fb3aa6c355](https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec53e9fd-7fdf-49ed-a6f8-a95c8ba5d5aa/content?trackerId=391169fb3aa6c355) [in Ukraine].

13. Slovnyk inshomovnykh sliv / za red. O. S. Melnychuka. Kyiv: Holovna redaktsiia URE, 1974. S. 660. URL: <https://archive.org/details/inshomovnyx1974/page/n659/mode/2up?q=%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC> [in Ukraine].

14. Minka T. P. Ontolohichna kharakterystyka pravovoho rezhymu. Pravo i suspilstvo. 2012. № 3. S. 123–127. [in Ukraine].

15. Politychnyi rezhym i narodovladdia v Ukraini: politolohichniy analiz: [Monohrafiia] / Za red. prof. F.M. Rudycha. Kyiv. IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2011. 456 s. [in Ukraine].

16. Skrypniuk O. O. Hibrydniy politychniy rezhym: do problemy pozytsionuvannia. Almanakh prava. 2022. Vyp. 13. S. 297–303. [in Ukraine].

17. Benáček V., Lenihan H., Andreosso-O’Callaghan B., Michalíková E., Kan D. Political Risk, Institutions and Foreign Direct Investment: How Do They Relate in Various European Countries? The World Economy. 2014. Vol. 37, No. 5. P. 625–626. DOI: 10.1111/twec.12112. URL: https://www.researchgate.net/publication/259556763_Political_Risk_Institutions_and_Foreign_Direct_Investment_How_Do_They_Relate_in_Various_European_Countries [in English].

18. International Finance Corporation, World Bank Group. Policy Options to Mitigate Political Risk and Attract FDI. Washington, DC, 2025. P. 1–6. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/837421597291950540/pdf/Policy-Options-to-Mitigate-Political-Risk-and-Attract-FDI.pdf?utm_source=chatgpt.com [in English].

19. Hayakawa K., Kimura F. How Does Country Risk Matter for Foreign Direct Investment? ERIA Discussion Paper Series, 2012. P. 1–5. URL: <https://www.eria.org/ERIA-DP-2012-03.pdf> [in English].

20. Strange S. Cave! Hic Dragones: A Critique of Regime Analysis in International Relations. In: Krasner S. D. (ed.) International Regimes. Ithaca; London: Cornell University Press, 1983. P. 337–339. URL: <https://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/strange%201982.pdf> [in English].

Mozharovska N. O.

**LEGAL REGIME AS A CATEGORY
OF LEGAL SCIENCE: GENESIS,
EVOLUTION AND CONTEMPORARY
INTERPRETATIONS**

The article provides a theoretical and legal analysis of the category of the legal regime as an integrative legal construct and a specific instrument of regime-based legal regulation. The interdisciplinary nature of the concept of “regime” is revealed, and the evolution of scientific approaches to its understanding is traced. The correlation between legal regulation and regime-based legal regulation is substantiated,

and the content of the legal regime is defined through a combination of normative, institutional, and functional elements. An approach to understanding the legal regime as a universal form of organizing legal influence is formulated, ensuring the ordering of the behavior of subjects within complex spheres of social relations and serving as an instrument for the implementation of state legal policy.

Keywords: legal regime; regime-based legal regulation; legal regulation; social regimes; interdisciplinary approach; mechanism of legal regulation; legal policy; legal construct; normative ordering; complex social relations.